

MÚHELY

FÜLÖP JÓZSEF (FORD.)

Basil Bunting:
Csómei Tojamában¹
(Chomei at Toyama)

*(Kamo no Csómei 1154-ben született Kamóban,
és 1216. június 24-én halt meg Tojamában, a Hino heggyen.)*

Örvény alszik vízesésen!
Rezzenetlen tavakon habzás támad,
tűnik el!

Eresz feszül a zeniten,
Kiotó cifra városa,
dúsan, régiségek nélkül!

Házbontók kúsznak-másznak,
ácsmesterek szintet szintre raknak
a sarkokon, kertekből
készülnek bungalók.

A városban, ahol ismertek, rám
bámulnak fiatalemberek.
Csak néhány ismerős arc maradt.

¹ Basil Bunting (1900–1985) az angolszász líra későn felfedezett, jelentős alakja, Ezra Pound és Louis Zukofsky barátja. Költői pályája első szakaszát zárja a *Csómei Tojamában*, és vetíti előre az érett költő legfőbb témáit: az élet rövidegét és ingatlanságát vagy a kiszámíthatatlan sorsot. Megírására a középkori japán íróelőd *Hōjōkija* (1212) ihlette, amit Marcello Muccioli 1930-as olasz fordításából ismert meg. Bunting költeménye áthangszerelése, vagy miként ő maga nevezte, „kivonata” és „átültetése” Csómei *zuihitsu*-prózaszövegének (隨筆), amely e sajátos japán esszé műfaj kivételes alkotása. Az 1932-ben született vers először 1933 augusztusában jelent meg nyomtatásban a *Poetry* 42. számában. A fordítás alapjául szolgáló kiadás: Basil BUNTING, *Complete Poems*, associate editor Richard Cadell, Bloodaxe Books, 2000, 83–94. – *A ford.*

Honnét jön az ember, mikor születik? vagy hová
vezeti őt a halál? Ti kit gyászoltok?
Kinek lépte gyönyörötök?
Harmatos hibiszkusz szárad: bár a harmat
túléli a szirmot.

Negyven éven át figyeltem az eseményeket.

Ezeregyszázhetvenhét májusának huszon-
hetedik napján, reggel nyolckor, tűz ütött ki
a Tomi és Higuksi utcák sarkán.
Egyetlen éjszaka
palota, minisztériumok, egyetem, parlament –
elpusztultak. Ahogy a szél fordult,
a lángok szétterültek, akár a legyező.
Nyelveit szellőkések tépték, feszültek és ficáncoltak.
Az égen hamufelhők gyúltak vörös lángtorokkal.

Kik megfulladtak, kik megégtek, kik épphogy megmenekültek.
Tizenhat magasrangú hivatalnok veszítette el házát és
szegények is számosan. A város egyharmada leégett;
ezrek haltak meg; és barmok,
számtalan.

Bolondok, akik ingatlanba fektetnek.

Három nap híján három év múlva szél támadt
közel a külső sugárúton,
és utat tört magának negyedkilométeren át
a hatodik keresztútig.
Ház nem maradt állva. Némelyiket porrá zúzta,
másokat darabokra; némelyik
nagy gerendái kiálltak a földből,
körülöttük
a szegecsek szétszórva, ahova a szél hajította őket.
Bútorok tömege a levegőben,
a lapos holmik holt lombként rebbentek.
A por, akár a köd vagy a füst,
a süvöltésben semmit sem lehetett hallani,
bufera infernal!
Kik megnyomorultak, kik megsebesültek.

Ez a ciklon délnyugatra fordult.

Mészárlás, ok nélkül.

Előjele?

Egyazon évben a főváros villámgyors átköltözése,
ide szögezve, Kiotó, ezer évre.

Kényszer nélküli változás, nem volt sima ügy,
a zúgolódás mégis aránytalan volt.

Költöztünk, állásainkkal,

vagy álláskeresők meg mind a potyázók,

hanyatt-homlok, remegve, hogy első legyünk.

Tetőgerendák ugrottak elő üres szobákból;

szétszedve: úsztatva a folyón.

A föld ismét pusztasággá vált.

Meglátogattam az új helyet: szűk és túl egyenetlen,

szirtek és lápok, sivitó partok, állandóan erős szelek;

a palota dombok közé hányt fakunyhó

(mégsem egészen elegancia híján).

Sima helyek nem voltak a házaknak, sok az üres telek,

az előző császárváros elpusztult, az új pedig tábor,

és a gondolatok felhő módjára változnak, fuvalom rojtozza őket:

parasztok busonganak az odaveszett telkeken, jövevények hő-
kölnék vissza az áraktól.

Egyenruha senkin: a gyülevész nép

menesztett sorkatonákra hasonlított.

Voltak hőzöngések. Az idő elfojtotta.

Télen a dekrétumot eltörölték,

visszatértünk Kiotóba;

de házaink eltűntek, és senkinek

nem tellett újjáépíteni őket.

Hallottam olyan időről, amikor a királyok kéregtetők alól
figyelték a kéményeket.

Ha ritkás volt a füst, elengedték az adót.

Jelen viszonyokat megbecsülendő,

vesd össze őket a régiekkel.

Aszály, áradás és ínség. Két terméketlen ős.
Kongó piacok, koldustömegek. Ékszerek
keltek el maroknyi rizsért. Halottak bűzölögtek
a padkán, olyan sűrűn heverték a
partmenti úton, hogy ott nem ment tovább szekér.
Tenyészett a pestis.
Azon a télen házam falából szedtem tűzrevalót.

Apák etették gyermekeiket, és haltak meg,
csecsszopók sorvadtak el a holtakon.
Hoshi pap elkezdte megjelölni a homlokukat:
A, mint Amida, rekviemük;
a keleti végen számlálta őket az elmúlt két hónapban,
negyvenháromezer A.

Hasadjatok, omoljatok, ti hegyek, fojtsátok el a csermelyeket!
Zöld üvegedet terítsd rá, óceán, a rétekre!
Süvölts, lavina, sziklák, zúduljatok, fojtsátok le a völgyet!
Ó, ti hajók a szilaj tengeren, ó, lovai
szédült dülőknek a szilaj földön, biztos talaj nélkül!

Ez a földrengés, ez volt
a nagy földrengés Genryaku idején!

A kápolna leomlott, kolostor, templom és a kis szentélyek
mind, poruk alászállt, és beomló házak robaja.
Bár lennék röppenő madár vagy felhőt megülő sárkány!
Földrengés, a nagy földrengés Genryaku idején!

Gyermek tapaszt sárházat a tűzfal tövében:
Láttam, amint agyonnyomja hirtelen, szemei úgy
lógtak ki üregükből, mint két bojt.
Apja torkaszakadtából üvöltött – tiszt.
Nem rökönödtem meg ordításán.

Három héten át ilyen rengések; majd ritkultak,
de naponta még mindig tucatszám, átlagos erősséggel;
majd kevesebb, változó napok, a remegés harmadfokú váltóláza.
Soha nem jegyezték fel nagyobbat.
Vallásos újjáéledést hozott.
Hónapok . . .
Évek . . .

.....
Ma már senki nem emlegeti.
Ingatag világ ez, és mi is
ingatagok vagyunk benne és házaink.

A szegény, aki gazdagok közt lakik,
nem tart lármás tivornyát, nem danol.
Megengedhet-e otthon gyereket vagy kutyát?
Nem engedi meg az önsajnálatot, tán csak nyöszörög.

De látogatóba megy, hízeleg, rendre utasítják,
észen tartja a foltokat a nadrágján.
A felesége és a fiai lenézik, mert szegény.
Nincs nyugta.

Ha a rothadó faházak során lakik,
a tűztől retteg.
Ha ingázik, időt veszít, és
nap nap után odahagyja házát a garázda fegyvereseknek.
A bürokraták fukarok.
Neki egyetlen rokona sincs a Kincstárnál,
szegény ördög!

Segítse bárki, szolgájává teszi,
és sarkában van ezt kiáltozva: *Hála!*
Ha sikert akar, nyomorultabb lesz.
Ha nem akar, hibbantnak nézik.

Hol telepedjek le, melyik az a mesterség,
ahol a szellem tevékeny, ám a test pihen?

Nagyanyám házat hagyott rám,
de mindig úton voltam
az egészségem miatt, és mert ott magányos voltam.
Harminc lettem, és nem viselhettem tovább,
magamnak valót építettem:
egyetlen bambuszsobát, amit kocsiszínek hihettél volna,
sovány menedék a hó vagy szél elől.
Ártéren állt. De azt a környéket
zsiványok is elárasztották.

Egy nemzedéken át
szomorítottam magam idealista tanokkal,
de ötvenéves korom előtt
felismertem, nincs vesztegetni való időm,
elhagytam az otthont és a társalgást.
Ohara felhős ormai között
tavaszra ősz, ősze tavasz, tavaszra ősz,
soha ürebben.

A harmat elillan hatvan évemről,
utolsó házamat építettem, inkább kunyhót,
vadászsátrat, régi
selyemgubót:
háromszor hármás és kettő magas, és
mivel inkább fedél, semmint lakás,
mellőztem a szokásos felavatást.

A gerendázatot agyaggal tömtem ki,
a sarkokra kapsokat tettem;
könnyű leszerelni és elszállítani,
ha megunom ezt a helyet.
Két taligányi törmelék
és annak a bére, aki eltolta a taligát,
semmi vesződés.

Mióta a Hino hegyre tettem a lábam,
a dél besütött a vászontetőn át
bambuszerkélyemre, az este
ráfénylett Amidára.
Az ablak fölött sorba rendeztem könyveimet,
lant és citera kezem ügyében,
páfránycsomó és némi szalma az ágyam,
sima asztal a behulló fény alá, kályha a rőzsének.
Megfelelő köveket gyűjtöttem
a ciszternához, bambuszcsöveket
fektettem le. Farakás nincs,
elég fa van a cserjésben.

Tojama, zug a csalitosban!
Tojama, mélyen a sűrű vízmosásban, nyitva
nyugatnak, honnan a holtak kilovagolnak az Édenből,

glicínia kék felhőin csücsülve.
(Illatuk nyugatnak, Amida felé áramlik.)

Nyár? Kakukk szól: *Kövess, kövess* – szüretre
a Purgatórium hegyén!
Ősz? Éjjeli kabóca
sivít: *Léted inog!*
Hó gyűlik a küszöbön,
olvad, akár a bűnök szélfútta halma.
Barát nem töri meg a csendet,
senki nem botránkozik, ha nem tartok szertartást.
Parancsolatok nagybőjtjét tartják,
mikor lehetetlen megszegni azokat.

Fehér víz fodra egy csónak után,
csillámló víz hajók után, miket Manzei látott
hajnali evezéskor
Okinoyánál.
A jubarfalevél és a nádvirág között
morajlik a délután – Po Lo-tien
búcsút mond a Jinyo folyó partján.
(Skálát játszom citerámon.)
Fürgék legyetek, ujjaim, az *Őszi szelet* játszom
a fenyőknek, a *Csörgedező forrást* játszom
a víznek. Nem vagyok muzsikus,
de nem is hallja senki sem,
a magam élvezetére csinálom.

Tizenhat és hatvan, én meg a vadőr fia,
egyazon ízű, ha cubanabimbót rágcsálunk,
egyazon ízű, ha datolyaszilvát, fügekaktuszt,
csemegekukoricát, amit a völgyből csentünk.

A táj az oromról: az ég Kiotó fölé hajlik,
üdülőfalvak, Fushimi és Toba:
a szórakozás roppant gazdaságos módjai.
Gondolat szalad a hegy taraján, felkaptat a Sumijamára;
Kaszatori mögött meglátogatja a nagy templomot,
zarándoklatra megy Isijamába (nem kell megmászni!) –
vagy a költők sírját, Szemimaruét, aki azt mondta:

*Így vagy úgy
befutunk egy életpályát.*

*Így vagy úgy
sem palota, sem szalmakunyhó
nem kielégítő.*

Nem üres kézzel, de cseresznyevirággal, vörös juharral,
ahogy nyújtja az évszak Buddhámat feldíszítenem,
vagy ágacskát kínál az arra vetődőknek, hazulra!

Szép holdvilágos éjszaka,
az ablaknál ülök megannyi régi verssel fejemben.

Abányszor a majom üvölt, könnycseppek ruhaujjamon.

*Szentjánosbogarak azok,
a halászok fényeit kísérik
a Maki szigettől.*

Hajnali zápor
énekel,
akár a hegyi szél a levelek között.

*Fácánrikkantáskor felidézem
apámat és anyámat bizonytalanul.*

Felpiszkalom hamumat.

*Fecsegő tűz,
hol feléled, hol kialszik,
illó asszony egy öregemberhez!*

Nincs sem a tájba rekesztve,
sem egyetlen évszakba,
az elme határtalan emlékezésben
mozog.

Egy hónapra jöttem ide
öt évvel ezelőtt.
Moha van a tetőn.

Hallom, Soanso meghalt
odaát Kiotóban.
Annyi helyem van, amennyi kell.

Ismerem magamat és az emberiséget.

.

Nem akarom, hogy zaklassanak.
(A Császári Antológia szerkesztőjévé
akartok megtenni?
Nem akarom, hogy zaklassanak.)

Építkeztek feleségért, gyerekekért,
rokonokért és rokonok rokonaiért.
Házat akartok társasélet céljából.

Egy magamfajta embernek sem szolgái, sem barátai nem
lehetnek a társadalom jelen állapota szerint.
Ha magamnak nem építettem,
kinek kellene építenem?

Barátok ábrándoznak gazdagok javairól,
barátok dörgölöznek a magasrangúakhoz.
Ha egyenes maradsz, nem lesznek barátaid,
de lesz bélhúr és virágzás időben.

A szolgák kimérik hűségüket
a mellékelt juttatások arányában.
Mit is törődjenek békével és nyugalommal?
A városban több is csurran.

Padlómat én söpröm
– kevesebb hűhó.
Gyalog járok; elfáradok,
de nem kell aggódnom a ló miatt.

Kezem és lábam nem lebzsel,
ha nem nézek oda.
Nem is hajszolom túl őket.
De még az egészségemnek is jót tesz.

Kabátom glicínialen,
takaróm kender,
bogyók és friss zöldség
az ételem.

(Hogy világos legyen,
mindez merőben személyes.
Nem prédikálok az egyszerű életről
azoknak, akik élvezik a gazdagságot.)
Vonuló köd vagyok a folyón, megbízhatatlan.
Semmi rendkívülit nem kérek magamtól.
Szeretem a szunyókat ebéd után,
és nézni az évszakok rendezett körforgását.

Sóvárgás, bosszúság és apátia,
ez a világ folyása.
Sóvárgás, bosszúság és apátia,
a kocsitartás ezt nem gyógyítja.

Libériás ember tartása
nem segít. Magánerőd fenntartása
nem segít. Ezek nem elégítenek ki epekedést,
Sóvárgást, bosszúságot és apátiát...

Én nem illek bele a császárvárosba,
az emberek koldusnak tartanak,
ahogy ti sem illenétek bele ebbe az életbe,
olyannyira – sajnálom – tapadtok saját közönségességetekhez.

A holdárnyék egybeolvad a sötéttel
a szirtúton,
csalafinta kanyar van ott, közel.

Ó! Nincs miért panaszkodni.
Buddha mondja: „Semmi sem jó a világon.”
Kedvelem kunyhómat...

Lemondtam a világról;
jámbor a
külsőm.

Nem élvezem a szegénységet,
természetem szenvedélyes.
Nyelvem
ledarált néhány imát.